

## Det globale Kunming-Montreal-rammeverket for naturmangfold<sup>1</sup>

### Del A. Bakgrunn

1. Naturmangfold er fundamentet for menneskers livskvalitet, en sunn planet og økonomisk velstand for alle mennesker. I tillegg til at vi er avhengige av naturmangfold for å leve et godt liv i balanse og harmoni med Moder jord, er vi avhengige av naturmangfoldet for å få mat, medisiner, energi, ren luft og rent vann. Naturmangfold beskytter mot naturkatastrofer, er en kilde til rekreasjon og kulturell inspirasjon og understøtter alt liv på jorden.

2. Det globale rammeverket for naturmangfold er et svar på Naturpanelets (IPBES) globale hovedrapport om naturens tilstand fra 2019<sup>2</sup>, den femte utgaven av *Global Biodiversity Outlook* og mange andre vitenskapelige dokumenter, som alle legger fram omfattende dokumentasjon om at naturmangfoldet forringes over hele verden og raskere enn noen gang tidligere i menneskehetens historie, til tross for innsatsen som alt gjøres. Den globale hovedrapporten fra Naturpanelet (IPBES) fastslår følgende:

Blant de vurderte dyre- og plantegruppene er i gjennomsnitt 25 prosent av artene truet, noe som tyder på at rundt en million arter allerede står i fare for utryddelse, mange av dem innen noen tiår, med mindre det gjennomføres tiltak for å redusere intensiteten i drivkreftene for tap av naturmangfold. Dersom slike tiltak ikke gjennomføres, vil det føre til en ytterligere økning av den globale utryddelsestakten, som allerede er mellom ti og hundre ganger høyere enn gjennomsnittet for de siste ti millioner år.<sup>3</sup>

Alle deler av biosfæren, som hele menneskeheten er avhengig av, endres i en takt som er uten sidestykke. Naturmangfoldet – det vil si mangfoldet innenfor arter, mellom arter og av økosystemer – reduseres raskere enn noen gang tidligere i menneskehetens historie.<sup>4</sup>

Naturen kan bevares, restaureres og brukes bærekraftig, samtidig som andre globale samfunns mål nås, gjennom umiddelbar og samordnet innsats for å utløse gjennomgripende samfunnsendringer.

De direkte drivkreftene for naturendringer med størst påvirkning globalt, har vært (rangert etter omfang) arealbruksendringer på land og i hav, overhøsting, klimaendringer, forurensning, og spredning av fremmede skadelige arter. Disse fem direkte drivkreftene er forårsaket av en rekke indirekte drivkrefter, som underbygges av sosiale verdier og atferdsmønstre (...) Endringstakten for omfanget av de direkte og indirekte drivkreftene varierer i ulike regioner og land.<sup>5</sup>

3. Det globale Kunming-Montreal-rammeverket for naturmangfold, som bygger på konvensjonens strategiske plan for naturmangfold for 2011–2020 og suksesser, mangler og læringspunkter fra denne samt erfaringer og resultater fra andre relevante multilaterale miljøavtaler, utgjør en ambisiøs plan for å gjennomføre en gjennomgripende innsats for å endre samfunnets forhold til naturmangfold innen 2030, i tråd med 2030 agendaen for bærekraftig utvikling og FNs bærekraftsmål, og for å sikre at den felles visjonen om et liv i harmoni med naturen oppfylles innen 2050.

### Del B. Formål

4. Formålet med rammeverket er å påskynde, muliggjøre og oppildne til en umiddelbar og gjennomgripende innsats fra regjeringer samt regionale og lokale myndigheter, med involvering fra hele

---

<sup>1</sup> I denne oversettelsen brukes naturmangfold synonymt med biologisk mangfold, og inkluderer ikke landskapsmessig mangfold og geologisk mangfold, slik naturmangfold brukes i naturmangfoldloven.

<sup>2</sup> IPBES (2019): *Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services*. E. S. Brondizio, J. Settele, S. Díaz og H. T. Ngo (redaktører). IPBES' sekretariat, Bonn. 1 148 sider. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3831673>.

<sup>3</sup> Ibid, s. XV–XVI

<sup>4</sup> Ibid, s. XIV

samfunnet, for å stanse og reversere tapet av naturmangfold og oppnå de resultatene som er fastsatt i rammeverkets visjon, oppdrag, hovedmål og mål, og dermed bidra til å nå de tre målsetningene i konvensjonen om biologisk mangfold og dens protokoller. Formålet er å gjennomføre konvensjonens tre målsetninger fullt ut og på en balansert måte.

5. Rammeverket er handlings- og resultatorientert og har som mål å veilede og fremme gjennomgang, utvikling, oppdatering og gjennomføring av politikk, hovedmål og mål samt nasjonale strategier og handlingsplaner for naturmangfold på alle nivåer, og å tilrettelegge for en mer åpen og ansvarlig overvåking og gjennomgang av framdriften på samtlige plan.

6. Rammeverket fremmer sammenheng, komplementaritet og samarbeid mellom konvensjonen om biologisk mangfold og dens protokoller, andre konvensjoner som omhandler naturmangfold, og andre relevante multilaterale avtaler og internasjonale institusjoner, samtidig som det respekterer deres mandater og legger til rette for samarbeid og partnerskap mellom ulike aktører for å fremme gjennomføringen av rammeverket.

### **Del C. Hensyn ved gjennomføringen av rammeverket**

7. Rammeverket, herunder dets visjon, oppdrag, hovedmål og mål, skal forstås, handles ut fra, gjennomføres, rapporteres om og evalueres i overensstemmelse med følgende:

#### *Urfolks og lokalsamfunns bidrag og rettigheter*

a) Rammeverket anerkjenner urfolks og lokalsamfunns viktige roller og bidrag som forvaltere av naturmangfold og partnere når det gjelder bevaring, restaurering og bærekraftig bruk. Rammeverkets gjennomføring må sikre at deres rettigheter, kunnskaper, herunder tradisjonell kunnskap knyttet til urfolks og lokalsamfunns naturmangfold, innovasjon, verdensbilder, verdier og skikker respekteres, dokumenteres og bevares med deres frie og informerte forhåndssamtykke,<sup>6</sup> blant annet ved at de effektivt og fullt ut tar del i beslutningstaking i samsvar med gjeldende nasjonal lovgivning, internasjonale instrumenter, herunder FNs erklæring om urfolks rettigheter, og menneskerettigheter. I denne sammenheng skal ingenting i dette rammeverket tolkes slik at det innskrenker eller opphever de rettigheter urfolk allerede har eller måtte erverve i framtiden.

#### *Forskjellige verdisystemer*

b) Hva som ligger i begrepet natur, varierer fra menneske til menneske og kan omfatte naturmangfold, økosystemer, Moder jord og livssystemer. Naturens bidrag til mennesker omfatter også forskjellige konsepter, for eksempel økosystemgoder og -tjenester samt naturens gaver. Både naturen og naturens bidrag til mennesker er grunnleggende for menneskers eksistens og gode livskvalitet, herunder menneskers velvære, et liv i harmoni med naturen, et liv i balanse og harmoni med Moder jord. I rammeverket anerkjennes og betraktes disse forskjellige verdisystemene og konseptene, herunder, for de landene som anerkjenner dem, naturens rettigheter og Moder jords rettigheter, som en integrert del av en vellykket gjennomføring av rammeverket.

#### *Medvirkning fra alle myndigheter og hele samfunnet*

c) Dette er et rammeverk for alle – for hele myndighetsapparatet og hele samfunnet. For å lykkes kreves det politisk vilje og anerkjennelse på høyeste myndighetsnivå samt innsats og samarbeid på alle andre myndighetsnivåer og fra alle samfunnsaktører.

#### *Nasjonale forhold, prioriteringer og gjennomføringsevne*

---

<sup>6</sup>I dette rammeverket menes med «fritt og informert forhåndssamtykke» det tresidige uttrykket «forutgående og informert samtykke» eller «fritt, informert forhåndssamtykke» eller «godkjenning og medvirkning».

d) Rammeverkets hovedmål og mål er globale. Alle parter må bidra for å nå hovedmålene og målene for det globale rammeverket for naturmangfold, i samsvar med nasjonale forhold, prioriteringer og gjennomføringsevne.

*Felles innsats for å nå målene*

e) Partene må påskynde gjennomføringen av rammeverket ved å mobilisere til bred allmenn støtte på alle nivåer.

*Rett til utvikling*

f) Samtidig som FNs erklæring av 1986 om retten til utvikling anerkjennes, legger rammeverket til rette for en ansvarlig og bærekraftig sosioøkonomisk utvikling som også bidrar til bevaring og bærekraftig bruk av naturmangfold.

*Menneskerettsbasert tilnærming*

g) Gjennomføringen av rammeverket bør ha en menneskerettighetsbasert tilnærming der menneskerettighetene respekteres, beskyttes, fremmes og etterlevs. Rammeverket anerkjenner retten til et rent, sunt og bærekraftig miljø som en menneskerettighet.<sup>7</sup>

*Likestilling*

h) En vellykket gjennomføring av rammeverket er avhengig av at det sikres likestilling, at jenter og kvinner myndiggjøres og at ulikheter reduseres.

*Oppfyllelse og en balansert gjennomføring av de tre målsetningene i konvensjonen og dens protokoller*

i) Rammeverkets hovedmål og mål er helhetlige og har til hensikt å bidra til å oppfylle de tre målsetningene i konvensjonen om biologisk mangfold på en balansert måte. Rammeverket vil gjennomføres i samsvar med disse målsetningene, bestemmelsene i konvensjonen om biologisk mangfold, Cartagena-protokollen om handel med og bruk av levende genmodifiserte organismer samt Nagoya-protokollen om tilgang til genetiske ressurser og en rimelig og likeverdig fordeling av fordeler som følger av utnyttningen av disse, så langt det passer.

*Overensstemmelse med internasjonale avtaler eller instrumenter*

j) Det globale rammeverket for naturmangfold må gjennomføres i samsvar med relevante internasjonale forpliktelser. Ingenting i dette rammeverket bør tolkes som et samtykke til å endre en parts rettigheter og plikter i henhold til konvensjonen eller andre internasjonale avtaler.

*Prinsippene i Rio-erklæringen*

k) Rammeverket anerkjenner at å reversere tapet av naturmangfold, til beste for alt levende, er i menneskehetens felles interesse. Rio-erklæringen om miljø og utvikling bør gi retning til gjennomføring av rammeverket.<sup>8</sup>

*Vitenskap og innovasjon*

l) Gjennomføringen av rammeverket bør bygge på vitenskapelig dokumentasjon og på tradisjonell kunnskap og praksis, og samtidig anerkjenne vitenskapens, teknologiens og innovasjonens rolle.

*Økosystembasert tilnærming*

m) Dette rammeverket skal gjennomføres basert på konvensjonens økosystemtilnærming.<sup>9</sup>

*Rettferdighet mellom generasjoner*

<sup>7</sup> FNs generalforsamlings resolusjon 76/300 av 28. juli 2022.

<sup>8</sup> Rio-erklæringen om miljø og utvikling (A/CONF.151/26/Rev.1 (vol.1)). United Nations publication, Sales No. E.93.1.8.

<sup>9</sup> Beslutning V/6

n) Gjennomføringen av rammeverket bør følge prinsippet om rettferdighet mellom generasjoner, som tar sikte på å oppfylle dagens behov uten at det går på bekostning av framtidige generasjoners evne til å oppfylle egne behov, og å sikre at yngre generasjoner kan delta på en meningsfull måte i beslutningsprosesser på alle nivåer.

#### *Formell og uformell utdanning*

o) Gjennomføringen av rammeverket krever gjennomgripende, innovativ og tverrfaglig utdanning på alle nivåer, både formell og uformell, herunder studier som baserer seg på samspillet mellom vitenskap, politikk og livslang læring, og samtidig anerkjenner urfolks og lokalsamfunns forskjellige verdensbilder, verdier og kunnskapssystemer.

#### *Tilgang til finansielle ressurser*

p) En fullstendig gjennomføring av rammeverket krever tilstrekkelige, forutsigbare og lett tilgjengelige finansielle ressurser.

#### *Samarbeid og synergier*

q) Bedre samarbeid og synergier mellom konvensjonen om biologisk mangfold og dens protokoller, andre konvensjoner som omhandler biologisk mangfold, andre relevante multilaterale avtaler og internasjonale organisasjoner og prosesser, i tråd med deres respektive mandater, også på globalt, regionalt, subregionalt og nasjonalt nivå, vil kunne bidra til og fremme gjennomføringen av det globale rammeverket for naturmangfold på en mer effektiv og hensiktsmessig måte.

#### *Naturmangfold og helse*

r) Rammeverket anerkjenner koblingene mellom naturmangfold og helse og konvensjonens tre målsetninger. Ved gjennomføringen av rammeverket skal det tas hensyn til én helse-tilnærmingen, blant flere helhetlige vitenskapsbaserte strategier der flere sektorer, fagområder og samfunn mobiliseres til samarbeid, med mål om å oppnå en balansert og best mulig helse for mennesker, dyr, planter og økosystemer, og som samtidig anerkjenner behovet for en rettferdig tilgang til virkemidler og teknologi, herunder medisiner, vaksiner og andre helseprodukter knyttet til naturmangfold, og vektlegger det umiddelbare behovet for å redusere presset på naturmangfoldet og redusere miljøtap for å redusere helserisikoer, og eventuelt å utarbeide praktiske ordninger for tilgang og rettferdig fordeling av fordeler.

### **Del D. Forholdet til 2030-agendaen for bærekraftig utvikling**

8. Rammeverket er et bidrag til å nå målene i 2030-agendaen for bærekraftig utvikling. For å skape de nødvendige forutsetningene for å nå rammeverkets hovedmål og mål kreves det samtidig framdrift mot bærekraftsmålene og oppnåelse av bærekraftig utvikling i alle dens tre dimensjoner (miljø, samfunn og økonomi). Rammeverket vil sette naturmangfold og dets bevaring, bærekraftig bruk av dets komponenter og en rettferdig og likeverdig fordeling av fordelene som følger av utnyttelse av genetiske ressurser, i sentrum for agendaen for bærekraftig utvikling, og samtidig anerkjenne de viktige forbindelsene mellom naturmangfold og kulturelt mangfold.

### **Del E. Endringsteori**

9. Rammeverket er bygd opp rundt en endringsteori som anerkjenner at det kreves umiddelbar politisk handling på globalt, regionalt og nasjonalt nivå for å oppnå bærekraftig utvikling, slik at drivkreftene for uønskede endringer som har forverret tapet av naturmangfold, reduseres og/eller reverseres for at alle økosystemer kan gjenopprettes, og konvensjonens visjon om å leve i harmoni med naturen, kan oppnås innen 2050.

### **Del F. 2050-visjonen og oppdraget for 2030**

10. Rammeverkets visjon er en verden i harmoni med naturen: «I 2050 er naturmangfoldet verdisatt, bevart, restaurert og bærekraftig brukt på en måte som vedlikeholder økosystemtjenester, opprettholder en sunn planet og gir livsviktige goder til alle mennesker.»

11. Rammeverkets oppdrag for perioden fram til 2030 og i retning av 2050-visjonen er:

Å handle umiddelbart for å stanse og reversere tap av naturmangfold for at naturen skal kunne gjenopprettes til beste for menneskene og planeten gjennom bevaring og bærekraftig bruk av naturmangfold, og sikre en rettferdig og likeverdig fordeling av fordelene som følger av bruken av genetiske ressurser, og samtidig sørge for nødvendige støtteordninger for gjennomføring.

#### **Del G. Kunming-Montreal-rammeverkets globale hovedmål for 2050**

12. Rammeverket har fire langsiktige hovedmål for 2050 knyttet til 2050-visjonen for naturmangfold.

##### **HOVEDMÅL A**

Den økologiske tilstanden<sup>10</sup> til, sammenhengen mellom og motstandsevnen til alle økosystemer er opprettholdt, forbedret eller restaurert, slik at arealene med naturlige økosystemer økes betydelig innen 2050.

Utryddelsen av kjente truede arter forårsaket av mennesker er stanset, og innen 2050 er takten og risikoen for utryddelse av alle arter redusert til en tiendedel, og bestandene av naturlig hjemmehørende ville arter er økt til sunne og robuste nivåer.

Det genetiske mangfoldet innenfor populasjoner av ville og domestiserte arter er opprettholdt, slik at deres tilpasningspotensial er sikret.

##### **HOVEDMÅL B**

Naturmangfold blir brukt og forvaltet på en bærekraftig måte, og naturens bidrag til mennesker, herunder økosystemfunksjoner og -tjenester, er verdsatt, opprettholdt og forbedret, inkludert at de som har vært i tilbakegang er gjenopprettet, for å bidra til å oppnå bærekraftig utvikling til beste for nålevende og framtidige generasjoner innen 2050.

##### **HOVEDMÅL C**

Økonomiske og ikke-økonomiske fordeler fra bruken av genetiske ressurser og digital sekvensinformasjon fra genetiske ressurser samt tradisjonell kunnskap knyttet til genetiske ressurser, der det er relevant, er delt på en rettferdig og likeverdig måte, også med urfolk og lokalsamfunn der dette er relevant, og økt betydelig innen 2050, samtidig som tradisjonell kunnskap knyttet til genetiske ressurser er beskyttet på en hensiktsmessig måte og dermed bidrar til bevaring og bærekraftig bruk av naturmangfold, i samsvar med internasjonalt vedtatte instrumenter om tilgang og fordeling av fordeler.

##### **HOVEDMÅL D**

Tilstrekkelige virkemidler for gjennomføring, herunder finansielle ressurser, kapasitetsbygging, teknisk og vitenskapelig samarbeid og tilgang til og overføring av teknologi for å kunne gjennomføre det globale Kunming-Montreal-rammeverket for naturmangfold, er sikret og likeverdig tilgjengelig for alle parter, særlig utviklingslandene, spesielt de minst utviklede landene og små øystater, samt land med overgangsøkonomi, slik at finansieringsgapet på 700 milliarder dollar per år for å sikre naturmangfold, gradvis reduseres og finansieringsstrømmene gradvis justeres i samsvar med det globale Kunming-Montreal-rammeverket for naturmangfold og 2050-visjonen for naturmangfold.

#### **Del H. Kunming-Montreal-rammeverkets globale mål for 2030**

13. Rammeverket har 23 handlingsrettede globale mål for umiddelbar handling i tiåret fram mot 2030. Tiltakene som er fastsatt i hvert enkelt mål, må iverksettes umiddelbart og fullføres innen 2030. Til sammen vil dette gjøre det mulig å nå de resultatorienterte hovedmålene for 2050. Tiltakene for å nå målene bør

---

<sup>10</sup> Med «økologisk tilstand» menes «status og utvikling for funksjoner, struktur og produktivitet i en naturtypes lokaliteter sett i lys av aktuelle påvirkningsfaktorer», jfr. Naturmangfoldlovens §3 bokstav s.

gjennomføres konsekvent og i samsvar med konvensjonen om biologisk mangfold og dens protokoller samt andre relevante internasjonale forpliktelser, samtidig som det tas hensyn til nasjonale omstendigheter, prioriteringer og sosioøkonomiske forhold.

### *1. Redusere trusler mot naturmangfold*

#### **MÅL 1**

Sikre at alle arealer er omfattet av deltakende og helhetlig arealplanlegging som inkluderer hensyn til naturmangfold og/eller effektive forvaltningsprosesser som tar tak i arealbruksendringer på land og i hav, slik at tapet av arealer som er viktige for naturmangfold, inkludert økosystemer med god økologisk tilstand<sup>11</sup>, nærmer seg null innen 2030, samtidig som urfolks og lokalsamfunns rettigheter respekteres.

#### **MÅL 2**

Sikre at det innen 2030 er iverksatt effektiv restaurering av minst 30 prosent av arealene med forringede økosystemer på land, i elver og innsjøer, langs kysten og i havet, for å forbedre naturmangfold og økosystemfunksjoner og -tjenester samt økologisk tilstand og sammenheng.

#### **MÅL 3**

Sikre og legge til rette for at innen 2030 er minst 30 prosent av arealene på land og i elver og innsjøer, og av arealene langs kysten og i havet, spesielt områder som er særlig viktige for naturmangfold og økosystemfunksjoner og -tjenester, effektivt bevart og forvaltet gjennom økologisk representative, godt sammenhengende og rettferdig forvaltede systemer av verneområder og andre effektive arealbaserte bevaringstiltak, med anerkjennelse av urfolksområder og tradisjonelle områder der det er aktuelt, og integrert i større landskaper og sjø- og havområder, samtidig som det sikres at all bærekraftig bruk, der dette er aktuelt i disse områdene, fullt ut er i samsvar med bevaringsformål, og at urfolks og lokalsamfunns rettigheter anerkjennes og respekteres, herunder rettighetene til deres tradisjonelle områder.

#### **MÅL 4**

Sikre umiddelbare forvaltningstiltak for å stanse menneskeskapt utryddelse av kjente truede arter og gjenoppbygge og bevare arter, særlig truede arter, for å redusere utryddelsesrisikoen betydelig og opprettholde og restaurere det genetiske mangfoldet innenfor og mellom populasjoner av naturlig hjemmehørende, ville og domestiserte arter for å opprettholde deres tilpasningspotensial, blant annet ved *in situ* og *ex situ* bevaring og ved bærekraftig forvaltningspraksis, og å forvalte samhandlingen mellom mennesker og viltlevende dyr på en effektiv måte med sikte på å minimere konflikt mellom mennesker og dyr og fremme sameksistens.

#### **MÅL 5**

Sikre at bruk av, høsting av og handel med viltlevende arter er bærekraftig, trygg og lovlig og ikke medfører overbeskatning, minimere påvirkningene på andre arter og økosystemer, at risikoen for spredning av patogener er redusert, og at økosystemtilnærming blir brukt, samtidig som urfolks og lokalsamfunns tradisjonelle bærekraftige bruk respekteres og beskyttes.

#### **MÅL 6**

Eliminere, minimere, redusere og/eller avbøte påvirkningen fra fremmede skadelige arter på naturmangfold og økosystemtjenester ved å identifisere og håndtere introduksjonsveier for fremmede arter, forhindre at prioriterte fremmede skadelige arter introduseres og etableres, redusere introduksjons- og etableringstakten

---

<sup>11</sup> Med «økologisk tilstand» menes «*status og utvikling for funksjoner, struktur og produktivitet i en naturtypes lokaliteter sett i lys av aktuelle påvirkningsfaktorer*», jfr. Naturmangfoldlovens §3 bokstav s.

for andre kjente eller potensielle fremmede skadelige arter med minst 50 prosent innen 2030, og utrydde eller kontrollere fremmede skadelige arter, især på prioriterte steder, for eksempel øyer.

#### **MÅL 7**

Innen 2030 redusere risikoene for og negative konsekvenser av forurensning fra alle kilder til nivåer som ikke skader naturmangfold og økosystemfunksjoner og -tjenester og samtidig vurdere kumulative effekter, blant annet ved å redusere tapet av næringsstoffer til miljøet til det halve, herunder gjennom en mer effektiv bruk og fordeling av næringsstoffer, ved minst å halvere den samlede risikoen fra pesticider og svært farlige kjemikalier, inkludert gjennom en integrert og vitenskapsbasert skadedyrkontroll der det tas hensyn til matsikkerhet og levekår, og ved å forhindre, redusere og arbeide for å eliminere plastforurensning.

#### **MÅL 8**

Minimere konsekvensene som klimaendringer og forsurening av havet har for naturmangfold, og styrke naturmangfoldets motstandsevne gjennom utslippsreduksjoner, klimatilpasning og tiltak for å redusere risikoen for naturkatastrofer, blant annet ved bruk av naturbaserte løsninger og/eller økosystembaserte tilnærminger, samtidig som negative konsekvenser av klimatilpasning minimeres og positive virkninger for naturmangfold fremmes.

#### *2. Oppfylle menneskers behov gjennom bærekraftig bruk og fordeling av fordeler*

#### **MÅL 9**

Sikre at forvaltningen og bruken av viltlevende arter er bærekraftig og dermed gir mennesker sosiale, økonomiske og miljømessige goder, særlig til dem som er i en sårbar situasjon, og til dem som er mest avhengige av naturmangfold, blant annet gjennom bærekraftig virksomhet basert på naturmangfold samt produkter og tjenester som fremmer naturmangfold, og beskytte og fremme tradisjonell bærekraftig bruk blant urfolk og lokalsamfunn.

#### **MÅL 10**

Sikre at arealer der det drives jordbruk, akvakultur, fiskeri og skogbruk forvaltes bærekraftig, særlig gjennom bærekraftig bruk av naturmangfold, blant annet ved en betydelig økt bruk av naturmangfoldvennlige driftsformer, for eksempel bærekraftig intensivering, agroøkologiske og andre nyskapende tilnærminger som bidrar til robustheten, den langsiktige effektiviteten og produktiviteten til disse produksjonssystemene samt til matsikkerhet, slik at naturmangfold bevares og restaureres og naturens bidrag til menneskene opprettholdes, inkludert økosystemfunksjoner og -tjenester.

#### **MÅL 11**

Restaurere, opprettholde og forbedre naturens bidrag til mennesker, inkludert økosystemfunksjoner og -tjenester, for eksempel regulering av luft, vann og klima, jordhelse, pollinering og redusert sykdomsrisiko, samt beskyttelse mot naturkatastrofer og ulykker, gjennom naturbaserte løsninger og/eller økosystembaserte tilnærminger til beste for alle mennesker og for naturen.

#### **MÅL 12**

Betydelig øke arealet av, kvaliteten på og sammenhengen mellom, tilgangen til og fordelene fra grønne og blå områder i urbane og tettbygde strøk på en bærekraftig måte, ved å integrere bevaring og bærekraftig bruk av naturmangfold, og sikre at naturmangfold tas hensyn til i byplanlegging ved å fremme naturlig hjemmehørende naturmangfold, økologisk sammenheng og tilstand, forbedre menneskers helse, livskvalitet og tilknytning til naturen, samt bidra til inkluderende og bærekraftig urbanisering og økosystemfunksjoner og -tjenester.

### **MÅL 13**

Treffe effektive juridiske, politiske, administrative og kapasitetsbyggende tiltak på alle nivåer, der det måtte passe, for å sikre en rettferdig og likeverdig fordeling av fordeler som følger av utnyttelse av genetiske ressurser og digital sekvensinformasjon fra genetiske ressurser samt tradisjonell kunnskap knyttet til genetiske ressurser samt tilrettelegge for passende tilgang til genetiske ressurser, og innen 2030 legge til rette for en betydelig økning i delte fordeler, i samsvar med relevante internasjonale instrumenter for tilgang og fordeling.

### *3. Verktøy og løsninger for gjennomføring og integrering*

### **MÅL 14**

Sikre at naturmangfoldet og dets mange verdier integreres fullt ut i politiske prosesser og regelverks-, planleggings- og utviklingsprosesser, strategier for å utrydde fattigdom, konsekvensutredninger av overordnede planer, konsekvensutredninger av tiltak og prosjekter og eventuelt nasjonalregnskaper, innenfor og på tvers av alle myndighetsnivåer og sektorer, særlig dem som har betydelige konsekvenser for naturmangfold, og gradvis tilpasse all relevant offentlig og privat virksomhet samt skatter, avgifter og finansstrømmer til dette rammeverkets hovedmål og mål.

### **MÅL 15**

Treffe juridiske, administrative eller politiske tiltak for å oppmuntre og tilrettelegge for næringslivet, og særlig sikre at store og transnasjonale selskaper og finansinstitusjoner

- a) regelmessig overvåker, vurderer og åpent opplyser om sine risikoer, sin avhengighet og sin påvirkning knyttet til naturmangfold, inkludert med krav til alle store og transnasjonale selskapers og finansinstitusjoners virksomhet, forsynings- og verdikjeder og porteføljer,
- b) gir forbrukere nødvendige opplysninger for å fremme bærekraftige forbruksmønstre,
- c) rapporterer om etterlevelse av gjeldende regelverk og tiltak for tilgang og fordeling av fordeler, der det er relevant,

for i økende grad å redusere negative konsekvenser for naturmangfold, øke positive virkninger, redusere naturrelatert risiko for virksomheter og finansinstitusjoner, og fremme tiltak for å sikre bærekraftige produksjonsmønstre.

### **MÅL 16**

Sikre at mennesker oppmuntres og blir i stand til å ta bærekraftige forbrukervalg, blant annet ved å innføre støttende rammeverk for politikk, regelverk eller reguleringer, sørge for bedre utdanning og styrke tilgangen til relevante og nøyaktige opplysninger og alternativer, og innen 2030 redusere det globale fotavtrykket av forbruk på en likeverdig måte, blant annet ved å halvere mengden matsvinn på verdensbasis og redusere overforbruk og avfallsmengde betydelig, for at alle mennesker skal kunne leve godt i harmoni med Moder jord.

### **MÅL 17**

Innføre, styrke kapasiteten til og gjennomføre i alle land de tiltakene for biosikkerhet som er fastsatt i artikkel 8 bokstav g) i konvensjonen om biologisk mangfold, og de tiltakene for håndtering av bioteknologi og fordeling av dens fordeler som fastsatt i konvensjonens artikkel 19.

### **MÅL 18**

Innen 2025 identifisere og, innen 2030 eliminere, gradvis avskaffe eller endre insentiver, herunder subsidier, som er skadelige for naturmangfold, på en forholdsmessig, rettmessig, rettferdig, effektiv og likeverdig måte, samtidig som disse insentivene gradvis og i betydelig grad reduseres med minst 500 milliarder amerikanske dollar per år innen 2030, der man starter med dem som er mest skadelige, og der de positive insentivene for bevaring og bærekraftig bruk av naturmangfold trappes opp.



**MÅL 19**

Gradvis og i betydelig grad øke nivået for finansielle ressurser fra alle kilder på en effektiv og lett tilgjengelig måte og til rett tid, inkludert nasjonale, internasjonale, offentlige og private ressurser, i samsvar med konvensjonens artikkel 20, for å gjennomføre nasjonale strategier og handlingsplaner for naturmangfold, og innen 2030 mobilisere minst 200 milliarder amerikanske dollar per år, blant annet ved å

a) øke de samlede internasjonale finansielle ressursene knyttet til naturmangfold fra industriland, herunder offentlig bistand, og fra partnerland som frivillig påtar seg forpliktelser som industriland, til utviklingsland, især de minst utviklede landene og små øystater samt land med overgangsekonomi, til minst 20 milliarder amerikanske dollar per år innen 2025 og minst 30 milliarder amerikanske dollar per år innen 2030,

b) betydelig øke mobiliseringen av nasjonale ressurser ved hjelp av utarbeidelse og gjennomføring av nasjonale finansieringsplaner for naturmangfold eller lignende virkemidler, i samsvar med nasjonale behov, prioriteringer og forutsetninger,

c) skaffe til veie privat finansiering, å fremme blandet finansiering, gjennomføre strategier for å innhente nye og ytterligere ressurser, samt oppmuntre privat sektor til å investere i naturmangfold, blant annet gjennom såkalte *impact funds* og andre virkemidler,

d) stimulere til nyskapende ordninger, for eksempel betaling for økosystemtjenester, grønne verdipapirer, kjøp og salg av erstatningsområder og kreditter for naturmangfold og ordninger for likeverdig fordeling av fordeler, med miljømessige og sosiale sikringsmekanismer,

e) optimalisere felles fordeler og synergier av finansiering rettet mot naturmangfold og klimakriser,

f) styrke felles innsats blant annet fra urfolk og lokalsamfunn, tiltak der Moder jord står i sentrum<sup>12</sup> og tilnæringsmåter som ikke er markedsbaserte, herunder forvaltning av naturressurser basert på fellesskapets behov samt samarbeid og solidaritet med sivilsamfunnet for å bevare naturmangfold,

g) sikre en bedre, mer effektiv, målrettet og åpen bruk og overføring av ressurser.

**MÅL 20**

Styrke kapasitetsbygging og -utvikling samt tilgang til og overføring av teknologi, og fremme utvikling av og tilgang til innovasjon samt teknisk og vitenskapelig samarbeid, inkludert gjennom sør-sør-, nord-sør- og triangulært samarbeid, for å oppfylle behovene for effektiv gjennomføring, særlig i utviklingsland, medvirke til felles teknologiutvikling og felles vitenskapelige forskningsprogrammer for bevaring og bærekraftig bruk av naturmangfold, og styrke vitenskapelig forsknings- og overvåkingskapasitet, i samsvar med ambisjonene i rammeverkets hovedmål og mål.

**MÅL 21**

Sikre at beslutningstakere, fagfolk og offentligheten har tilgang til beste tilgjengelige data, informasjon og kunnskaper som kan føre fram til effektive og rettferdige styringsmåter, integrert og deltakende forvaltning av naturmangfold, og styrke kommunikasjon, bevisstgjøring, utdanning, overvåking, forskning og kunnskapsforvaltning, og, også i denne sammenhengen, at urfolks og lokalsamfunns tradisjonelle kunnskap, innovasjon, praksis og teknologi bør anvendes utelukkende med deres frie og informerte forhåndssamtykke<sup>13</sup>, i samsvar med nasjonal lovgivning.

<sup>12</sup> Tiltak der Moder jord står i sentrum (*Mother Earth Centric Actions*): Økosentriske og rettighetsbaserte tilnæringsmåter som gjør det mulig å gjennomføre tiltak for å skape harmoniske og komplementære forhold mellom mennesker og natur, fremme kontinuitet for alt levende og deres leveområder, og sikre at Moder jords miljøfunksjoner ikke blir handelsvarer.

<sup>13</sup> I dette rammeverket menes med «fritt og informert forhåndssamtykke» det tresidige uttrykket «forutgående og informert samtykke» eller «fritt, informert forhåndssamtykke» eller «godkjenning og medvirkning».

## **MÅL 22**

Sikre en fullverdig, likeverdig, inkluderende og effektiv representasjon og deltakelse, samt integrering av kjønnsperspektivet i beslutningsprosesser, og sikre at urfolk og lokalsamfunn, samtidig som deres kultur, rettigheter til land, territorier, ressurser og tradisjonelle kunnskap respekteres, samt at jenter og kvinner, barn og ungdom og personer med funksjonsnedsettelse har tilgang til rettssystemet og til informasjon knyttet til naturmangfold, samt sikre at menneskerettighetsforsvarere som arbeider med miljøsaker, beskyttes fullt ut.

## **MÅL 23**

Sikre likestilling mellom kjønnene i gjennomføringen av rammeverket gjennom tilnæringer der kjønnsperspektivet integreres og der alle jenter og kvinner har like muligheter og lik evne til å bidra til å nå konvensjonens tre målsetninger, inkludert ved å anerkjenne at de har like rettigheter og lik tilgang til land og naturressurser, og at de fullt ut og på et rettfærdig, meningsfullt og velinformert grunnlag kan delta og ta lederskap på alle nivåer i all handling, innsats, politikk og beslutningstaking knyttet til naturmangfold.

### **Del I. Gjennomførings- og støtteordning samt vilkår som legger til rette for gjennomføring**

14. Gjennomføringen av det globale Kunming-Montreal-rammeverket for naturmangfold og oppnåelsen av dets hovedmål og mål vil bli tilrettelagt og styrket gjennom støtteordninger og strategier under konvensjonen om biologisk mangfold og dens protokoller og i samsvar med dens bestemmelser og de beslutningene som ble vedtatt under konvensjonens femtende partsmøte.

15. En fullstendig gjennomføring av rammeverket vil kreve at tilstrekkelige, forutsigbare og lett tilgjengelige finansielle ressurser stilles til rådighet fra alle kilder etter behov. Den vil også kreve samarbeid for å bygge den kapasitet og teknologioverføring som er nødvendig for at partene, særlig parter som er utviklingsland, fullt ut skal kunne gjennomføre rammeverket.

### **Del J. Ansvarlighet og åpenhet**

16. En vellykket gjennomføring av rammeverket krever ansvarlighet og åpenhet, noe som vil bli understøttet av effektive mekanismer for planlegging, overvåkning, rapportering og gjennomgang, og som dermed utgjør et omforent<sup>14</sup> synkronisert og syklisk system. Dette omfatter følgende elementer:

- a) Nasjonale strategier og handlingsplaner for naturmangfold, revidert eller oppdatert i overensstemmelse med det globale Kunming-Montreal-rammeverket for naturmangfold og dets hovedmål og mål som viktigste grunnlag for rammeverkets gjennomføring, inkludert nasjonale mål kommunisert i et standardisert format.
- b) Nasjonale rapporter som inneholder hovedindikatorer og andre relevante indikatorer fra overvåkningsrammeverket til det globale Kunming-Montreal-rammeverket for naturmangfold.
- c) Global analyse av informasjon fra nasjonale strategier og handlingsplaner for naturmangfold, inkludert nasjonale mål, for å vurdere bidrag for å nå målene i det globale Kunming-Montreal-rammeverket for naturmangfold.
- d) Global gjennomgang av samlet framdrift i gjennomføringen av det globale Kunming-Montreal-rammeverket for naturmangfold, inkludert støtteordninger til gjennomføring, basert på nasjonale rapporter og andre relevante kilder.
- e) Frivillige vurderinger av partsland gjennomført av andre parter.
- f) Videreutvikling og testing av et fleksibelt forum for frivillige landvurderinger.
- g) Informasjon om ikke-statlige aktørers bidrag til det globale Kunming-Montreal-rammeverket for naturmangfold, der dette er relevant.

---

<sup>14</sup> Beslutning 15/- om planlegging, overvåkning, rapportering og gjennomgang (Planning, monitoring, reporting and review).

17. Partene kan følge opp resultatene fra de globale gjennomgangene i framtidige oppdateringer og i gjennomføringen av deres nasjonale naturmangfoldsstrategier og -handlingsplaner, inkludert i støtteordninger til gjennomføring i utviklingsland som er parter til konvensjonen, med mål om å styrke tiltak og innsats der det er relevant.

18. Mekanismene anerkjenner utviklingslandenes spesifikke utfordringer og behovet for internasjonalt samarbeid for å kunne gi dem nødvendig støtte. Støtteordninger for gjennomføring, blant annet i form av kapasitetsbygging og -utvikling samt teknisk og finansiell støtte, vil bli stilt disponibelt, særlig for utviklingsland som er parter til konvensjonen, for å muliggjøre gjennomføringen av mekanismene for ansvarlighet og åpenhet, herunder informasjon om støtte som gis og mottas for å gi en full oversikt over den samlede støtten.

19. Mekanismene vil bli gjennomført uten å straffe eller fordømme, og vil respektere nasjonal suverenitet og unngå å påføre partene unødvendige byrder.

20. Ytterligere anbefalinger om mekanismene for ansvarlighet og åpenhet vil bli gitt av partsmøtet når det er nødvendig for å nå rammeverkets hovedmål og mål.

21. Kommende partsmøter vil vurdere behov for tilleggsanbefalinger, blant annet på grunnlag av resultatene fra globale gjennomganger, for å nå hovedmålene og målene i det globale Kunming-Montreal-rammeverket for naturmangfold.

#### **Del K. Kommunikasjon, utdanning, bevisstgjøring og anvendelse**

22. Bedre kommunikasjon, utdanning og bevisstgjøring om naturmangfold, samt hvordan dette rammeverket skal tas i bruk fra alle aktørers side, er avgjørende for å gjennomføre rammeverket på en effektiv måte, oppnå atferdsendring og fremme en bærekraftig livsstil og bærekraftige verdier knyttet til naturmangfold, inkludert ved

a) å øke erkjennelsen, forståelsen og verdsettelsen av kunnskapssystemer og ulike verdier av naturmangfold og av naturens bidrag til menneskene, inkludert økosystemfunksjoner og -tjenester og urfolks og lokalsamfunns tradisjonelle kunnskaper og verdensbilder, samt naturmangfoldets bidrag til bærekraftig utvikling,

b) å øke erkjennelsen av hvor viktig det er med bevaring og bærekraftig bruk av naturmangfold og en rettferdig og likeverdig fordeling av de fordelene som bruken av genetiske ressurser kan medføre for bærekraftig utvikling, inkludert ved å sørge for et bedre og mer bærekraftig levebrød, bidra til å utrydde fattigdom og være et samlet bidrag til globale og/eller nasjonale strategier for bærekraftig utvikling,

c) å øke erkjennelsen innenfor alle sektorer og blant alle aktører om behovet for umiddelbar handling for å gjennomføre rammeverket, samtidig som det legges til rette for at de aktivt involverer seg i gjennomføring og overvåking av framdriften mot hovedmål og mål,

d) å legge til rette for forståelse av rammeverket, blant annet gjennom målrettet kommunikasjon der språkbruk, kompleksitet og tematisk innhold er tilpasset relevante aktørgrupper ut ifra sosioøkonomisk og kulturell kontekst, herunder ved å utarbeide materiale som kan oversettes til urfolks og lokalbefolknings språk,

e) å fremme eller utarbeide plattformer, partnerskap og handlingsagendaer, herunder med medier, sivilsamfunn og utdanningsinstitusjoner, blant annet akademia, for å dele suksesshistorier, lærdommer og erfaringer, og legge til rette for læring i ulike former og deltakelse for å fremme naturmangfold,

f) å integrere endringsbasert utdanning om naturmangfold i formelle, ikke-formelle og uformelle utdanningsprogrammer, fremme pensum om bevaring og bærekraftig bruk av naturmangfold i utdanningsinstitusjoner, og fremme kunnskap, holdninger, verdier, atferd og livsstiler som er i samsvar med et liv i harmoni med naturen,

g) å øke erkjennelsen av den viktige rollen vitenskap, teknologi og innovasjon spiller for å styrke vitenskapelig og teknisk kapasitet til å overvåke naturmangfold, håndtere kunnskapshull og utarbeide nyskapende løsninger for å fremme bevaring og bærekraftig bruk av naturmangfold.

---